

D 2.4 Informační list o konspiračních teoriích

Soubor pracovních úkonů 2 – VÝZKUM A VÝVOJ VZDĚLÁVACÍCH
INFORMAČNÍCH MATERIÁLŮ

Projekt Re-ACT je financován z Programu práv, rovnosti a občanství Evropské unie (REC 2014-2020). Podpora Evropské komise pro vytvoření tohoto informačního listu nepředstavuje schválení obsahu, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být zodpovědná za jakékoli použití informací v něm obsažených.

Projekt:	Re-ACT, GA # 875138
Program financování:	REC-RRAC-RACI-AG-2019
Soubor pracovních úkonů:	Soubor pracovních úkonů (workpackage) 2 – VÝZKUM A VÝVOJ VZDĚLÁVACÍCH INFORMAČNÍCH MATERIÁLŮ
Dokument:	D 2.4 Informační list o konspiračních teoriích
Typ:	Veřejný
Jazyk:	Čeština
Hlavní příjemce:	LICRA
Vypracovali:	Camille Lhopitault – LICRA s Maia Feijoo – LICRA
Revize:	Selma Muhic Dizdarevic – ROMEA Claudia Schaefer – INACH

O projektu

Analýza údajů o nenávisti shromážděných členy Mezinárodní sítě proti kybernetické nenávisti (INACH) v Evropě ukázala, že existují silné a zdokumentované vazby mezi současnými online fenomény nenávisti a nenávistnými nadávkami, předsudky a praktikami, které byly propagovány ve Třetí říši.

Aby se tato znepokojivá zjištění proměnila v účinná varování, zvláště když vzpomínky a znalosti o holokaustu a jeho hrůzách mizí, projekt Re-Act (Pamatuj a JEDNEJ) klade zvláštní důraz na výzkum toho, jak jsou „staré“ koncepty antisemitismu a anticikanismu znovu uplatňovány koordinovanými nenávistnými kampaněmi a odkud pocházejí. Z tohoto důvodu bude Re-Act vyvíjet, shromažďovat a poskytovat vzdělávací materiály a nástroje pro prevenci rasismu, xenofobie, homofobie a dalších forem nesnášenlivosti.

Tyto vytvořené soubory informací a kurátorská sbírka vysoce kvalitních vzdělávacích materiálů vytvoří základ pro zřízení online centra prevence v INACH.

O tomto informačním listu

V rámci projektu Re-ACT! a zřízení vzdělávacího online centra prevence v INACH je účelem tohoto informačního listu představit, vysvětlit a zvýšit povědomí o antisemitských a anticikánských konspiračních teoriích, jejich společných narativích, rétorice, jejich nepříznivému dopadu a nástroje k jejich odhalení. Cílem této zprávy je povzbudit občanskou společnost, aby bojovala proti online nenávistným projevům tím, že jim poskytne relevantní prostředky k vyvrácení.

Konspirační teorie se vždy řídí stejným mechanismem pomocí klíčových prvků: existence tajného spiknutí, akce skupiny spiklenců, nějaký údajný důkaz, který zdánlivě podporuje teorii. Dalším podstatným prvkem je proces hledání obětního beránka určité skupiny lidí, který spouští rozdělení světa na dvě odlišné skupiny: pachatele a oběti. V éře sociálních sítí kvetou antisemitské a anticikanistické konspirační teorie, které promlouvají „tradičními“ nenávistnými mýty. Mnoho tradičních stereotypů bylo přetvořeno pro současné publikum pomocí stejné rétoriky a obrázků.

Antisemitismus lze podle pracovní definice Mezinárodní aliance na památku holokaustu (IHRA) definovat „jako určité vnímání Židů, které může být vyjádřeno jako nenávisť vůči Židům. Rétorické a fyzické projevy antisemitismu jsou namířeny proti židovským nebo nežidovským jednotlivcům či jejich majetku nebo proti institucím a náboženským zařízením židovské komunity“¹. Anticikanismus lze podle referenčního dokumentu ‚Pracovní definice anticikanismu‘ definovat „jako specifický rasismus vůči Romům, Sintům, kočovným skupinám a dalším, kteří jsou v představách veřejnosti stigmatizováni jako „cikáni“. Anticikanismus je často používán v úzkém smyslu k označení protiromských postojů nebo vyjádření negativních stereotypů ve veřejné sféře nebo nenávistných projevů [...]. Anticikanismus není jen o tom, co se říká, ale také o tom, co se dělá a co se nedělá“².

¹ Mezinárodní aliance na památku holokaustu, pracovní definice antisemitismu: <https://www.holocaustremembrance.com/resources/working-definitions-charters/working-definition-antisemitism> (poslední přístup 19/04/2021)

² Antigypsyism.eu, referenční článek o anticikanismu. Pracovní definice anticikanismu. Budování aliance proti anticikanismu: https://www.antigypsyism.eu/?page_id=17 (poslední přístup 19/04/2021)

Romové a Židé: tradiční obětní beránci od středověku po současnost

Romové a Židé „démonizovaní“ křesťanstvím

„Tradiční“ běžné antisemitské a anticikanistické narativy jsou založeny na obviňování obou komunit ze spolčení s ďáblem. Židé i Romové byli vnímáni jako nepřátelé křesťanství. Židé byli obvykle zobrazováni jako démoni nebo byli nazýváni „děťmi Satana“. Byli zobrazováni s charakteristickými znaky rohů a ocasů. Tato démonizace a narážky na ďábla položily základy pro další teorie. Obvinění, že Židé zavinili Ježíšovu smrt, bylo použito k ospravedlnění a podněcování násilí proti nim. Stejně jako Židé byli i Romové běžně démonizováni kvůli jejich údajnému „jinému“ vzhledu, tradicím a jazyku. Zatímco Židé byli běžně vnímáni jako „vrazi Boha“, Romové byli spojováni s mýtem o „cikánském kováři“. Podle tohoto mýtu byl „cikánský kovář“ jediným člověkem, který byl ochotný ukovat hřeby k ukřižování Krista. Existuje varianta legendy, že potomci „cikánského kováře“ byli odsouzeni k putování po zemi a nemožnosti se usadit. Jako paralela k tomuto mýtu, mýtus o „putujícím Židovi“ uvádí, že Žid odmítl dát trochu vody Ježíši, když byl na cestě k místu, kde měl být ukřižován. Proto byl tento Žid odsouzen k věčnému putování bez nalezení klidu.

Židé a Romové prezentováni jako „hrozba“ vůči dětem

Po staletí byli Židé přirovnáváni k parazitům nebo havěti používající černou magii. Během pandemií byli obviňováni z toho, že roznášejí mor, protože otravují studny. Nejběžnější nenávistné příběhy tvrdily, že byli pachateli vražd dětí. Nejpopulárnějším příběhem bylo obvinění židovského národa z „krevní msty“. „Krevní msta“ byla předpokládána obětí křesťanských dětí o Pesachu za účelem získání krve pro náboženské rituály při výrobě macesu, tradičním nekvašeném chlebu. Tento mýtus se nadále šíří například v novém antisionistickém/antisemitském trendu, kdy jsou Izraelci prezentováni jako upíři, kteří jedí palestinské děti a kradou jim orgány. U Romů bylo podobné vyprávění také velmi populární. Romové byli obviňováni z únosů dětí a vnímáni jako únoscí dětí. Tato pověst kolovala po staletí. V 15. století německý Říšský sněm obvinil cikány v zemi nejen z únosů dětí, ale stejně jako Židy, z čarodějnictví, špionáže a šíření moru. Pradávný protiromský mýtus o „cikánech, kteří kradou děti“ se stále

používá k šíření rasistických fám o obchodování s orgány nebo obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, jehož součástí jsou „temné síly“.

Židé a Romové: od hrůz holokaustu a porajmu (romský holokaust) k jejich popírání

Děsivé vnímání židovské a romské komunity nacisty

Romové i Židé byli oběťmi zvrácené ideologie nadřazenosti jedné rasy nad ostatními a nenávistného mechanismu dehumanizace. Tato destruktivní ideologie vedla k holokaustu židovského národa – hebrejsky „katastrofa“ – a porajmu romských obyvatel – „zničení“ v romštině. Obě komunity byly vykreslovány jako rasově podřadné a z tohoto důvodu byli její příslušníci pronásledováni a vražděni. Podle nacistických rasových zákonů byli považováni za „biologicky poskvrněné“ a byli součástí „nizkých ras“. Byli vnímáni jako „antisociální živel“. Mezi tzv. „židovskou“ a „cikánskou otázkou“ existovalo spojení. Obě komunity byly vyhlazeny kvůli nacistické vizi radikální „etnické čistky“ nebo „očistění“, prováděné programovou genocidou. V nacistické ideologii, pokud byli Romové spojováni s „kriminalitou“ geneticky přenášenou kvůli smíšeným rasám, byli Židé obviňováni z toho, že jsou zodpovědní za úpadek Německa kvůli svému „vlivu“, své nadvládě a spojení s komunismem. Pro Romy utrpení neskončilo s koncem války v roce 1945. V zemích socialistického bloku došlo k masovému úsilí o vynucenou a násilnou tzv. „asimilaci“ Romů.

Popírání a překrucování genocid

Brzy po holokaustu a porajmu se nacistické teorie nadále šířily omlouváním těchto zločinů proti lidskosti; nebo popřením těchto zločinů; či propagací nové genocidy. Pokud jde o popírání holokaustu, jedním z hlavních konspiračních příběhů je propagace konceptu „HoloHoax“, který tvrdí, že se holokaust nestal. Za tím stojí myšlenka, že holokaust byl vytvořen za účelem vydělávání peněz a prezentování židovského národa jako „věčných obětí“. V revizionistické teorii takzvaného „holokaustového průmyslu“ je genocida údajně používána k vymáhání finančních reparací od Němců a také k ospravedlnění založení Izraele. U Romů byl porajmos opomíjen a až do dnešního dne nejsou fakta o této nacistické hrůze známa širší

evropské veřejnosti. Porajmos je někdy popisován jako „zapomenutá“ genocida, při které byla zavražděna snad až polovina evropské romské populace. Skutečnost, že Romové stále požadují uznání své genocidy, poukazuje na ignoranci a slepotu evropské společnosti. Dalším prvkem této genocidy je u holokaustu jeho omlouvání, která je v některých evropských zemích, zejména ve střední a východní Evropě, považována za „právo“.

Romové a Židé: opačné rasistické vnímání jejich „role“ a „postavení“ ve společnosti, ale stejné násilné a vylučující důsledky

Základ antisemitských konspiračních teorií

Hlavní antisemitské konspirační teorie tvrdí, že se Židé snaží ovládnout svět díky „svým lobby, kterými tahají za nitky světa“. Jednu z nejničivějších konspiračních teorií lze nalézt ve známé falešné publikaci ‚Protokoly sionských mudrců‘: údajná zpráva z 19. století tvrdila, že existoval tajný pakt židovských vůdců o vládě světa. Tyto lži o Židech jsou nadále sdíleny online a posilují mnoho antisemitských konspiračních teorií. Židé jsou obviňováni, že jsou „všude“, a v důsledku toho jsou pachateli světových spiknutí, které vykreslují antisemitský stereotyp vlivných Židů „manipulujících“ politiky. Tomuto stereotypu odpovídá i pravicová konspirační teorie „Nového světového řádu“ (NOW) jako součást této rétoriky. Teorie NOW vysvětluje, že „tyranské, socialistické spiknutí jednoho světa již ovládlo většinu planety a plánuje odstranit poslední baštu svobody s pomocí kolaborantů ve vládě“. Konečným cílem by bylo zajistit autoritářský režim zavedením represivních opatření.

Základ anticikánských konspiračních teorií

Hlavní anticikánské stereotypy líčí Romy jako zloděje, prospěcháře a žebráky. Uvádí se v ní, že jsou zvýhodněni úřady a že zneužívají sociální systém a dávky. Romové jsou vnímáni jako prospěcháři, kteří do příslušné země přišli pouze proto, aby využívali systém sociální pomoci. Jejich údajná deviantní „neteritoriální“ charakteristika zahrnuje to, že nemají žádné vlastní kořeny – a ještě méně evropské kořeny. Nejpopulárnější anticikánský narativy popisují jejich

„antisystémové chování“ kvůli jejich domnělému nomádství. I když většina Romů vede sedavý způsob života, lidé stále tvrdí, že dávají přednost životu v dočasných táborech kvůli svému „nomádkému“ životnímu stylu. Další narativ je založen na předpokládané vysoké porodnosti „kvůli vyšším sociálním dávkám a přídávům a jejich neschopnosti se společensky přizpůsobit“. Tyto koncepty mají silnou odezvu na koncepty používané v nacistických propagandistických materiálech. Romové jsou vnímáni jako „neintegrovatelní“ kvůli „svému chování“ a „své příslušnosti k druhé třídě“ nebo přímo jako „méněcenní občané“. Jsou považováni za společensky „nepřizpůsobivé“. Často jsou přirovnáváni k „líným parazitům, kteří vysávají slušnou většinu“. Celá tato konspirační teorie „cikánských“ prospěchářů vede k sociálnímu šovinismu a k požadavkům na jejich „symbolické“ vyloučení ze systémů sociální pomoci i ze společností. Romové jsou vnímáni i jako „hrozba pořádku a zátěž pro společnost“.

- Více informací naleznete na react.inach.net -